

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av en tillgänglig lärmiljö för
alla i ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 4-9
vid Fittjaskolan i Botkyrka kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Fittjaskolan avseende verksamhetens kvalitet inom en tillgänglig lärmiljö för alla i ämnet idrott och hälsa (se bilaga 1). Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska i vilken utsträckning undervisningen i ämnet idrott och hälsa, i grundskolans årskurs 4–9, är tillgänglig för alla elever.

Kvalitetsgranskningen utgår från två frågeställningar:

- I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?
- I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 2). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut

Undervisningen i idrott och hälsa är utformad så att alla elever kan delta

Skolinspektionen bedömer att Fittjaskolan i Botkyrka kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom frågeställningen.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Rektorn skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever

Skolinspektionen bedömer att Fittjaskolan i Botkyrka kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom frågeställningen.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen av Fittjaskolan i Botkyrka kommun.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

Undervisningen i idrott och hälsa är utformad så att alla elever kan delta

Inom denna frågeställning granskas skolans arbete för att skapa en tillgänglig lärmiljö i idrott och hälsa, där undervisningen utformas så att alla elever ges möjlighet att delta. Kvalitetskriterierna är fokuserade på:

- Lärares arbete för att stärka tillitsfulla relationer
- Lärares arbete med lektionsupplägg
- Lärares arbete med förhållningssätt och bemötande

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen i idrott och hälsa är i hög utsträckning utformad så att alla elever kan delta.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av undervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Lärares arbete för att stärka tillitsfulla relationer

Granskningen visar att det finns ett proaktivt arbete i undervisningen för att stärka tillitsfulla relationer mellan lärare och elever och mellan eleverna, och lärarna är lyhörda för elevernas perspektiv.

Lärarna främjar en gemenskap både elever emellan och mellan elever och lärare. Av intervjuer med lärare, elever och rektorn samt Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att lärarna på ett genomtänkt och varierat sätt utformar undervisningen så att den främjar gemenskap mellan såväl elever som mellan elever och lärare. Lärarna är medvetna om att ämnet idrott och hälsa kan innebära att elever upplever en särskild utsatthet, vilket gör att lärarna har ett stort fokus på att stärka tillitsfulla relationer och skapa trygghet för eleverna. Genom att lära känna eleverna väl samt ge dem tid och möjlighet att dela med sig av hur de uppfattat lektionerna, bygger lärarna goda relationer så att de förstår vad som motiverar och vad som hindrar eleverna. Lärarna beskriver att de fokuserar på att jobba med elevernas självkänsla för att de ska känna sig välkomna och trygga på

lektionerna. Det är tydligt att lärarna har goda relationer till eleverna, eftersom eleverna under intervjuer beskriver att de vågar berätta för lärarna vad som kan kännas svårt eller obekvämt. Vidare uppger eleverna att de blir lyssnade på och därför i stor utsträckning fortsätter att delta i undervisningen även när den är utmanande. Elever berättar exempelvis om hur de har vågat ta upp rädslan inför att göra kullerbyttor och då genom uppmuntran från lärare fått hjälp med att ta sig an aktiviteten på ett nytt sätt och lärt sig nya övningar. Såväl lärare som elever betonar att en viktig del i att eleverna mår bra i undervisningen är att lärarna är trygga i sig själva och lugna med eleverna.

För att skapa och bibehålla gemenskap arbetar lärarna genomgående med samarbetsövningar i sin undervisning. Såväl intervjuer som lektionsobservationer visar hur lektionerna innehåller samarbetsövningar där eleverna lär sig att samarbeta, delar med sig och hjälper varandra i olika spel och lekar. Eleverna beskriver att de tycker att syftet med samarbetsövningarna är lätt att förstå och att aktiviteterna hjälper dem att ha gemenskap i klassen. En lärare framhåller i sammanhanget att idrott är ett ämne där eleverna kan lära sig mycket av varandra. I intervjun med rektorn framkommer vidare att idrottslärarna är bra på att under lektionen gå in och justera det som inte fungerar genom att vara lyhörda för det som händer mellan eleverna.

Antalet konflikter minskar när lärarna etablerar goda relationer och organiserar grupper på ett genomtänkt sätt, enligt rektorn. Också eleverna beskriver att lärarna arbetar förebyggande genom att ha sociala regler som "fair play" och att de ska vara snälla mot varandra. Reglerna innebär, enligt eleverna, att de ska respektera varandra, inte kalla någon något dåligt, de ska peppa varandra, prata med varandra, och om någon missar ska de inte reta denne. Vidare betonar de att de följer reglerna, men att det ändå kan bli konflikter för att många vill vinna. Lärare, elever och rektorn berättar att de tillsammans arbetar med konflikthantering. Eleverna säger att de får hjälp av lärarna att lösa konflikter, både individuellt och i grupp och det framgår av intervjun med rektorn att skolan använder sig av ett par etablerade konflikthanteringsmodeller. Lärarna beskriver hur de genom att samtala om samarbete och göra övningar för att stärka gemenskap och viljan till samarbete, till exempel helt har vänt en mycket dålig situation med starka grupperingar i en klass.

Lärare tar reda på vad eleverna tycker om lektionerna för att kunna använda deras idéer när undervisningen planeras. Av intervjuer med lärare och elever framkommer att lärarna tar reda på elevernas intressen och vad som motiverar dem. Eleverna berättar att lärarna frågar dem vad de tycker är roligt, vad de vill göra nästa lektion och att de ibland får rösta om aktiviteter. En elev beskriver att läraren ser till att aktiviteter kan göras på olika sätt för att möta elevernas intressen. Både intervjuer och lektionsobservationer visar också att lärarna vid samlingarna i slutet av lektionerna reflekterar över lektionernas innehåll med eleverna. Lärare förmedlar också att ett syfte med att ha stationer med olika aktiviteter är att ha en bredd för att fånga elevers olika intressen.

Lärares arbete med lektionsupplägg

Granskningen visar att undervisningen är strukturerad, förutsägbar och innehåller aktiviteter på olika nivå. Lärare ger elever stöd och erbjuder alternativ utifrån elevernas olika behov så att alla elever kan delta aktivt.

Lärare förmedlar information om lektionens mål, upplägg och innehåll på ett tydligt sätt och undervisningen är strukturerad. I intervjuer med lärare, elever och rektorn samt genom Skolinspektionens observationer framkommer att det på skolan finns en gemensam lektionsstruktur. Både lärare och elever beskriver hur lärarna i ämnet idrott och hälsa inleder lektionen med att förklara aktiviteten, hur den går till och syftet och målet med den. Lärarna berättar att de i inledningen av en lektion också ibland använder visuellt stöd exempelvis med projektor, men också genom att rita på tavlan. Elever berättar att lärarna ger bra instruktioner. Vidare uppger eleverna att lärarna förklarar med ytterligare en beskrivning av aktiviteten för de elever som inte förstår eller att elever ges möjlighet att göra aktiviteten tillsammans med läraren eller titta på en stund. Ibland kör de även en testomgång av aktiviteten för att alla ska förstå. Eleverna betonar också att lärarna är noga med att berätta varför de gör en aktivitet. En elev i högstadiet lyfter till exempel att läraren går igenom taktik, planering och vikten av samarbete för att de ska förstå syftet med aktiviteten och kunna utvecklas. Dessutom skriver lärarna på skolans lärplattform om de ska ha orientering eller bollsport så att de ska vara förberedda och ha rätt kläder. Lärarna beskriver i intervjun hur de alltid försöker göra ett tydligt avslut som innebär både att eleverna får ner pulsen innan de går från

idrottslektionen och får en möjlighet att reflektera över något som har med lektionen att göra, till exempel hur ett lagspel har gått.

Undervisningen innehåller aktiviteter med olika svårighetsnivåer så att alla elever får möjlighet att utmanas. I både lektionsobservationer och elevintervjuer framkommer att många elever tycker om ämnet idrott och hälsa, men också att det finns elever som inte gör det och att lärarna då på flera sätt arbetar för att få alla att delta. Elever i högstadiet berättar att läraren ibland stoppar spelet och ger instruktioner och förklaringar så att alla elever ska förstå. Lärarna erbjuder alternativ och stöd på olika sätt och de beskriver vikten av att alla elever ska klara ämnet och successivt öka sina kunskaper, och att övningarna därför görs på olika nivåer och anpassas för att möta olika elever. Exempelvis gör eleverna kullerbytta i flera steg och en elev som har svårt för just denna övning, kan få börja med att rulla på mattan. Samma sak gäller när eleverna ska hoppa över plint; då kan det ske på många olika sätt och med ökad svårighetsgrad. Eleverna berättar att orientering sker i steg och att läraren lägger till moment eller svårare regler, för att alla elever ska få utmaningar och utvecklas. Några elever berättar också att de har haft svårt för att hjula och att läraren då såg till att de fick göra det i flera steg, först på mattan, och att de sen ökade svårighetsgraden.

Lärares arbete med förhållningssätt och bemötande

Granskningen visar att lärarna i undervisningen skapar ett klimat där elever vågar utmana sig själva, kan känna tilltro till sin förmåga och får möjligheter att öva och utvecklas i sin egen takt, med fokus på lärandeprocessen snarare än enbart på resultat.

Lärare har planerat för att undervisningen ska ge eleverna möjligheter att uppleva rörelseglädje och utmaningar utifrån sina förutsättningar. Av intervjuer och läsårsplaneringen framgår att det finns en bredd av aktiviteter såsom friluftsliv, bollspel, dans, simning, konditionsträning och gymnastik. Utifrån planeringen anpassar lärarna undervisningen efter elevers behov och förutsättningar. Elever uppger i intervjuer att de får tid för att på olika sätt genomföra aktiviteter och att de får hjälp att utmana sig själva när de tycker att något är svårt och ger beskrivningar av hur de själva har utvecklats. Flera elever uttrycker glädjen i att de har fått utvecklas i sin egen takt och genom lärarnas uppmuntran har lärt sig nya saker och utvecklas. Eleverna lyfter fram att en av anledningarna till att de tycker så

mycket om idrottslektionerna är att det är stor variation av aktiviteter. Lärarna beskriver att de får bekräftelse på att deras inkluderande förhållningssätt fungerar genom att eleverna ser fram emot att komma på lektionerna.

Lärare ser alla elever och skapar en lärmiljö där det finns tid och är okej att prova och försöka igen. Såväl intervjuer som lektionsobservationer visar att undervisningen ger rika möjligheter för eleverna att prova och öva och att den fokuserar på lärandeprocessen och ansträngningen, snarare än prestationer och resultat. Eleverna håller fram att lärarnas förhållningssätt gör att de känner sig bekväma och tycker att lektionerna i idrott och hälsa är roliga. Den lyhördhet som lärarna har gör att de lyssnar in olika behov och kan vara flexibla i lektionsuppläggen. Till exempel leder det till att de uppmärksammar att flickor och pojkar kan ha olika intressen som motiverar dem, och utformar olika aktiviteter så att det ska passa alla elever.

Undervisningen har fokus på aktiviteter som främjar ansträngning och progression. En elev beskriver till exempel hur hen genom lärarens uppmuntran och stöttning, lyckades ta sig ur sin rädsla för att genomföra en gymnastikövning och nu tycker det är roligt. Lärarna bekräftar elevernas utsagor och betonar att de planerar undervisningen så att alla elever ska kunna delta på lektionerna. Lektionsobservationer visar också att majoriteten av eleverna uttrycker glädje i att röra sig. Samtidigt betonar lärarna att de genomgående arbetar med differentierad undervisning, exempelvis genom att arbeta både med olika sätt att göra övningar på och med olika nivåer. Lärarna berättar att när elever har svårt för att delta i ämnet kan de till exempel se till att aktiviteter pågår för alla elever, så att en elev inte ska känna sig utsatt eller utstirrad. Lektionen kan innehålla stationer där lärarna har delat in eleverna i små grupper där elever som kanske tycker att det är obekvämt, ändå kan känna sig trygga. De kan också låta eleven successivt och i långsam takt delta i momentet. Rektorn berättar i intervjun att om en elev känner sig obekvämt med att delta i undervisningen i idrott och hälsa, kan lärarna först ge hen en uppgift som funktionär innan det är dags att delta mer fullt ut.

För att få alla elever att våga och vilja delta i orientering, har lärarna lagt upp undervisningen i flera steg som skapar förståelse och trygghet för eleverna. De börjar med att gå igenom karttecken bland annat genom att läraren visar med hjälp av projektorn. Därefter får eleverna gå korta

promenader runt skolgården för att visa att de har förstått genom att markera ställen på kartan. Eleverna jobbar i par och hjälper varandra och de utökar sedan området till en dunge för att slutligen genomföra orienteringen på ett större område. Ibland har skolan även involverat vårdnadshavare som fått delta som funktionärer i skogen.

Lärare ger eleverna möjlighet att löpande reflektera över vad de kan, hur de lärt sig och vad de behöver utveckla och ger eleverna individuell återkoppling. Det finns en tydlig betoning på lärandeprocessen i lärarnas arbete med att lägga upp sin undervisning och i lyhördheten med eleverna. Ofta lägger de in ett reflekterande moment i slutet av lektionen, men de berättar också om andra arbetssätt. Exempelvis arbetar en av lärarna med ett underlag där hen markerar vad varje elev behöver träna på, vilket läraren sedan diskuterar med eleven. En lärare säger också att reflektionen i slutet av lektionen ofta rör hela gruppen, medan återkoppling som gäller enskild elev vanligen sker under lektionens gång.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Rektorn skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever

Inom denna frågeställning granskas rektorns arbete med att skapa förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever.

Kvalitetskriterierna är fokuserade på:

- Rektorns arbete med arbetsprocesser och samarbete
- Rektorns arbete med grundläggande principer för tillgänglighet

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn bedriver i hög utsträckning ett arbete som skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn och lärare.

Rektorns arbete med arbetsprocesser och samarbete

Granskningen visar att rektorn leder ett medvetet och systematiskt arbete för att främja en tillgänglig lärmiljö i ämnet idrott och hälsa och ser till att skapa förutsättningar för lärares samarbete med varandra och övrig personal, samt vid behov vidta adekvata åtgärder.

Rektorn följer upp undervisningens tillgänglighet, identifierar hinder, genomför åtgärder och följer upp resultaten av insatserna. Det framgår av intervjuer med rektorn och lärare att rektorn bland annat genom regelbundna lektionsbesök och samtal med lärarna. I intervjun med rektorn framkommer att rektorn till exempel har sett att lärarna är samspelade i hur de hanterar elever som kanske drar sig undan idrottslektionen, och att de går lugnt och systematiskt till väga för att i flera steg få med sig eleven igen. Rektorn har också uppmärksammat att lärarna har tydliga lektionsupplägg och visuellt stöd vilket har hjälpt flera elever att förstå och bli mer intresserade av att delta i undervisningen.

Rektorn identifierar vidare hinder för tillgänglighet och sätter in adekvata åtgärder. Intervjuer med rektorn och lärare visar att, trots att det finns ett gott främjande arbete, ändå har uppstått situationer där rektorn har behövt sätta in ett förändringsarbete. En tidigare svårighet var att flera flickor upplevde att det var svårt att ha manliga lärare eftersom det fanns föreställningar om att de inte kunde prata öppet med dessa. Det blev startpunkten för ett långsiktigt arbete för att skapa en god relation mellan lärare och elever. Skolledningen stöttar lärarna med samtal när det behövs och i det här specifika fallet satt rektorn med i samtal med elever och lärare för att konkret visa eleverna hur de kunde prata om eventuellt känsliga frågor med sina lärare. Denna insats följdes upp av rektorn och har lett till att eleverna vågar prata med sina lärare och att de nu har goda relationer. Rektorn har vidare skapat förutsättningar för en tillgänglig lärmiljö även utifrån olika ramfaktorer. Exempelvis har omklädningsrummen fått insynsskydd och duschkabiner. Rektorn betonar att grundläggande på hela skolan är att skapa goda relationer och hen berättar att de försöker se till att en lärare får följa sin grupp i flera år för att de ska kunna bygga långvariga relationer. Lärarna lyfter i sammanhanget att de har fått bra förutsättningar av rektorn för att arbeta för att alla elever ska lära sig simma. Till exempel har lärarna fått mer tid till att följa med elever till simhallen.

Rektorn har skapat en organisation där lärare kan få stöd och samarbeta för att undanröja hinder i lärmiljön. Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att det finns goda möjligheter att samarbeta, vilket de också gör i stor utsträckning. Lärarna sitter tillsammans och planerar årets lektioner så att alla jobbar med samma områden samtidigt, men åldersadekvat och med olika träningsformer eller aktiviteter. Lärarna betonar i intervjun att de diskuterar gemensamma förhållningssätt och lär av varandras olika erfarenheter. Lärarna uppger i intervju att de generellt har en god dialog med skolledningen, och att de diskuterar såväl behov av extra personal till omklädningsrum som stödinsatser för elever. Lärarna får också stöd av elevhälsan och deltar i alla elevhälsoteammöten så att de får direkt information om alla elever. Detta har hjälpt dem mycket att planera undervisningen så att den ska passa alla elever.

Rektorns arbete med grundläggande principer för tillgänglighet

Granskningen visar att rektorn tydliggör en värdegrund som betonar alla elevers lika värde och ser olikheter som en resurs där målsättningen om tillgänglighet hålls levande och fungerar som en vägledning i det dagliga arbetet med idrott och hälsa.

Rektorn förmedlar en värdegrund som betonar att ämnet idrott och hälsa ska vara tillgängligt för alla elever genom att se elevernas lika värde och arbeta med inkluderande undervisning. Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att rektorn och i vissa delar huvudmannen har initierat flera skolövergripande utvecklingssatsningar som genomsyrar skolans arbete. Exempelvis arbetar hela skolan med relationellt förhållningssätt, strukturerad lektionsstruktur och differentierad undervisning för att på olika sätt skapa en trygg och strukturerad miljö för eleverna. Bland annat arbetar skolans lärare med material från Skolverket som handlar om att bygga goda relationer. Dessutom arbetar alla skolor inom Botkyrka kommun med ett våldsförebyggande skolprogram, som innebär att skolan arbetar med värdegrund, trygghet och normer. Lärarna håller fram att skolledningen betonar att alla elever ska nå målen genom att känna sig välkomna på skolan och genom att alla lärare differentierar undervisningen. Rektorn uppger också att lärarna har god kompetens för att kunna arbeta med tillgänglig lärmiljö. Bland annat har de ett kontinuerligt pedagogiskt utvecklingsarbete, där diskussioner om hur lektionerna ska göras tillgängliga för alla elever förs kontinuerligt. Vidare

har lärarna också fått ta del av en skolövergripande föreläsning om hur de kan möta elever med språkstörning och här har lärarna diskuterat hur de kan anpassa undervisningen i idrott och hälsa med hjälp av exempelvis bildstöd.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

På Skolinspektionens vägnar

X Ulrika Sutorius

Föredragande

Signerat av: Ulrika Sutorius

X Ewa Mölleryd

Beslutsfattare

Signerat av: Ewa Mölleryd

I handläggningen av ärendet har även utredaren Marta Rivelis deltagit.

Bilaga 1: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Fittjaskolan den 2–3 september, med digital intervju med rektorn den 4 september. Besöket genomfördes av utredarna Marta Rivelis och Ulrika Sutorius.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Fyra lektionsobservationer
- Fyra gruppintervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med rektorn och biträdande rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Under 2027 planerar Skolinspektionen att publicera en övergripande rapport. I rapporten redovisas de samlade iakttagelserna från den tematiska kvalitetsgranskningen.

Bilaga 2: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska om undervisningen i idrott och hälsa, i grundskolans årkurs 4–9, är tillgänglig för alla elever, utifrån Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier.

Frågeställningar

1. I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?
2. I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Kvalitetskriterier

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Varje frågeställning bedöms i tre nivåer: i hög utsträckning, i flera delar och i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?

Kvalitetskriterium 1a Relationer

Det finns ett proaktivt arbete i undervisningen för att stärka tillitsfulla relationer både elever emellan och mellan elever och lärare, där respektfullhet och gemenskap är framträdande. Det innebär bland annat att läraren är lyhörd för elevernas perspektiv, bekräftar eleverna och exempelvis underlättar interaktioner mellan elever.

Kvalitetskriterium 1b Lektionsupplägg

Undervisningen är strukturerad och förutsägbar. Det innebär bland annat att läraren förmedlar information om lektionens upplägg och innehåll. Undervisningen innehåller olika aktiviteter, uppgifter på olika nivå och läraren ger stöd och erbjuder alternativ utifrån elevernas olika behov så att eleverna kan delta aktivt.

Kvalitetskriterium 1c Förhållningssätt och bemötande

Undervisningen präglas av ett utvecklande klimat så att elever vågar utmana sig själva och kan känna tilltro till sin förmåga. Undervisningen ger eleverna rika möjligheter att öva, pröva och utvecklas i sin egen takt. Undervisningen betonar lärandeprocessen och värderar utveckling högre än enbart resultat.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Kvalitetskriterium 2a Arbetsprocess

Rektorn leder ett medvetet och systematiskt arbete för att främja en tillgänglig lärmiljö i ämnet idrott och hälsa. Rektorn ser till att adekvata åtgärder vidtas för att undanröja identifierade hinder för en tillgänglig lärmiljö. Rektorn skapar förutsättningar för att samarbete mellan lärare och övrig personal sker kontinuerligt i syfte att tillgängliggöra undervisningen i idrott och hälsa.

Kvalitetskriterium 2b Grundläggande principer

Rektorn förmedlar en grundläggande princip som bygger på alla elevers lika värde där olikheter ses som en tillgång och resurs i ämnet idrott och hälsa. Målsättningen om full tillgänglighet är en levande fråga i skolan och fungerar som vägledning för ämnet idrott och hälsa i det dagliga arbetet.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Enligt 1 kap. 4 § skollagen (2010:800) syftar utbildningen inom skolväsendet till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.² I förarbetena till bestämmelsen framgår bland annat följande. Sverige har internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna som bör vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet. I första hand ligger ansvaret för att de mänskliga rättigheterna respekteras och tillgodoses på varje stats regering men även de statliga och kommunala förvaltningarna har ett ansvar. Detta innebär att den svenska skollagstiftningen och verksamheten inom skolväsendet ska överensstämma med Sveriges förpliktelser enligt dessa överenskommelser. Tillägget om de mänskliga rättigheterna som nämns i bestämmelsen betonar detta.³

Det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorerna ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.⁴

Rektorerna beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.⁵

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika betygskriterier eller

¹ 26 kap. 20 § skollagen.

² 1 kap. 4 § skollagen.

³ Prop. 2009/10:165 s 221.

⁴ 2 kap. 9 § första stycket skollagen.

⁵ 2 kap. 10 § första stycket skollagen.

kriterier för bedömning av kunskaper som gäller, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.⁶

Rektorn ansvarar också för att på skolenhetsnivå kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av personal och elever.⁷

Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.⁸

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero.⁹

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.¹⁰

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna, för de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på och för att lagar och andra föreskrifter som gäller i samhället ska följas. Skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.¹¹

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med kön,

⁶ 3 kap. 2 § första och andra stycket skollagen.

⁷ 4 kap. 4 § skollagen.

⁸ 4 kap. 9 § första stycket skollagen.

⁹ 5 kap. 3 § första stycket skollagen.

¹⁰ 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185).

¹¹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22) 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.¹²

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska präga verksamheten. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.¹³

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.¹⁴

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor, i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet, visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling, tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.¹⁵

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för

¹² Lgr22 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet.

¹³ Lgr22 1. Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

¹⁴ Lgr22, 1 En likvärdig utbildning.

¹⁵ Lgr 22 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

utveckling och lärande. Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan, stimulera, handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter. Läraren ska vidare organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.¹⁶

Skolans mål är att varje elev genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö. Läraren ska vidare svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad, svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.¹⁷

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn bland annat det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och inom givna ramar ett särskilt ansvar för bland annat följande. Att alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning. Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver. Att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen. Att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.¹⁸

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Eleverna ska genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla goda levnadsvanor i syfte att kunna påverka sin hälsa genom livet. Undervisningen ska vara utformad så att alla elever kontinuerligt kan delta i undervisningens aktiviteter och ge eleverna förutsättningar att kunna

¹⁶ Lgr 22, 2.2 Kunskaper.

¹⁷ Lgr 22, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

¹⁸ Lgr22, 2.8 Rektors ansvar.

delta i andra rörelseaktiviteter i skolan. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga. I undervisningen ska eleverna få möta olika slags aktiviteter i varierande miljöer och sammanhang samt få möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra.¹⁹

Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna bör vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet. Den svenska skollagstiftningen och verksamheten inom skolväsendet ska överensstämma med Sveriges förpliktelser enligt dessa överenskommelser. Detta betonas i 1 kap. 4 § skollagen.²⁰ Sådana förpliktelser finns bl.a. i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har ratificerat Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.²¹ Enligt artikel 24 måste konventionsstaterna säkerställa att de förverkligar rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning i ett inkluderande utbildningssystem. I den allmänna kommentaren till artikel 24 anges bl. a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Vidare framgår att inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande.²²

¹⁹ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.4 Idrott och hälsa. Syfte.

²⁰ Prop. 2009/10:165 s 221.

²¹ Sveriges internationella överenskommelser, SÖ 2008:26.

²² Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10. Myndigheten för delaktighet, 2017.